

Sprawozdanie z III Konferencji Naukowo-Szkoleniowej „Słucham, więc potrafię” (Listening is „I can”) – Terapia audytywno-werbalna. Czas posłuchać, 30.11.2012 r., Kajetany

Agnieszka Pankowska, Małgorzata Zgoda, Agata Lutek, Anna Barej

Instytut Fizjologii i Patologii Słuchu, Światowe Centrum Słuchu, Klinika Rehabilitacji, Kajetany

Adres autora: Agnieszka Pankowska, Światowe Centrum Słuchu, Klinika Rehabilitacji, ul. Mokra 17, Kajetany, 05-830 Nadarzyn, e-mail: a.pankowska@ifps.org.pl

W dniu 30 listopada 2012 r. na terenie Światowego Centrum Słuchu Instytutu Fizjologii i Patologii Słuchu odbyła się III Konferencja Naukowo-Szkoleniowa „Słucham, więc potrafię” (Listening is „I can”) z tytułem „Terapia audytywno-werbalna. Czas posłuchać”. Było to trzecie z kolei spotkanie zorganizowane przez terapeutki mowy z Kliniki Rehabilitacji Instytutu Fizjologii i Patologii Słuchu (IFPS): mgr Annę Barej, mgr Agatę Lutek, mgr Agnieszkę Pankowską i mgr Edytę Zielińską oraz surdopedagoga z Zakładu Implantów i Percepcji Słuchowej IFPS mgr Małgorzatę Zgodę. Wspomniane osoby ukończyły w 2009 roku Międzynarodowy Kurs „Listening for Life Professional Education & Training Auditory-Verbal Studies: Principles into Practice” prowadzony w Międzynarodowym Centrum Słuchu i Mowy w Kajetanach przez profesora Warrena Estabrooksa. Warto przypomnieć, że były to pierwsze w tej części Europy warsztaty, których celem była zarówno nauka, jak i praktyczne stosowanie technik i strategii metody audytywno-werbalnej w pracy z najmłodszymi dziećmi z wadą słuchu. Trwające od marca 2008 roku do czerwca 2009 roku zajęcia prowadzone były w języku angielskim i obejmowały zagadnienia dotyczące diagnostyki audiologicznej, interpretacji wyników badań dla potrzeb prognozowania możliwości słuchowego odbioru mowy oraz planowania i prowadzenia sesji terapeutycznych ściśle podporządkowanych regułom metody audytywno-werbalnej. Udział w warsztatach zakończony był egzaminem teoretycznym i praktycznym, a zdobyte przez uczestniczki umiejętności poświadczane zostały specjalnym certyfikatem.

Osobom skupionych wokół zagadnień rehabilitacji dzieci z wadą słuchu postacią profesora Warrena Estabrooksa jest dobrze znana. Należy on bowiem do grona najważniejszych propagatorów i praktyków metody audytywno-werbalnej w terapii osób niesłyszących. Jest on z wykształcenia surdopedagogiem, należy do grona nauczycieli akademickich Uniwersytetu w Toronto oraz jest prezesem Fundacji „Learning to Listen”. Warren Estabrooks jest również przedstawiany jako światowy ambasador Alexander Graham Bell Association for the Deaf and Hard of Hearing oraz założyciel i kierownik AG Bell Academy for Listening and Spoken Language. Warren Estabrooks został

uhonorowany wieloma nagrodami, w tym również nagrodą Susanny Schmid-Giovanini w dziedzinie terapii audytywno-werbalnej. Opublikował szereg prac, w tym między innymi *Auditory-Verbal Therapy for Parents and Professionals* (1994), *The ABCs of AVT* (1995), *Cochlear Implants for Kids* (1998), *The Baby is Listening* (2000), *50 FAQs about AVT – 50 Frequently Asked Questions About Auditory-Verbal Therapy* (2001), *Listen to this! Volume I* (2004), *We Learned to Listen* (2005), *Listen to this! Volume II* (2006), and *Auditory-Verbal Therapy and Practice* (2006).

Uczestnictwo we wspomnianym wcześniej międzynarodowym Kursie zobowiązuje słuchaczy do propagowania i upowszechniania metody audytywno-werbalnej wśród terapeutów, rodziców, opiekunów oraz specjalistów różnych dziedzin związanych z działaniami rehabilitacyjnymi skierowanymi do dzieci z wadami słuchu. Poza praktyką kliniczną, właściwą formą wypełniania tej misji są konferencje i warsztaty. Tak powstał pomysł organizacji kolejnych spotkań opatrzonych wspólnym tytułem „Słucham, więc potrafię” (Listening is „I can”) sygnowanych autorskim znakiem, zamieszczanym na materiałach wydawanych z okazji kolejnych imprez. W 2010 roku odbyła się I Konferencja Naukowo-Szkoleniowa, a rok później II Konferencja Naukowo-Szkoleniowa z tego cyklu. Obszerne sprawozdania z tych dwóch spotkań zamieszczone zostały w dwumiesięczniku „Słyszę”, którego wydawcą jest Instytut Fizjologii i Patologii Słuchu (nr 4/2010 oraz nr 4/2011).

Program III Konferencji Naukowo-Szkoleniowej „Słucham, więc potrafię” (Listening is „I can”) z tytułem „Terapia audytywno-werbalna. Czas posłuchać” obejmował 3 części. Pierwsza wypełniona została wykładami, które odnosiły się do dwóch zasadniczych zagadnień: stosowania implantów ślimakowych u dzieci z wadą słuchu oraz roli terapeuty mowy jako osoby psychicznie wspierającej rodziców. Druga i trzecia część konferencji miała już charakter warsztatowy. Jako pierwsza głos zabrała mgr inż. Anita Obrycka z Zakładu Implantów i Percepcji Słuchowej IFPS. W swoim wystąpieniu z tytułem „Po co nam dwoje uszu?” przekazała ona uczestnikom szereg istotnych informacji związanych z dwuoszną implantacją dzieci. W sposób niezwykle

czytelny wyjaśniła mechanizm słyszenia obojgiem uszu u osoby ze słuchem prawidłowym oraz cel i efekty stosowania dwóch systemów implantu ślimakowego u osób niesłyszących lub niedosłyszących. Zwróciła uwagę na istotne czynniki warunkujące wyniki uzyskiwane przez pacjentów, a wśród nich czas pierwszej i drugiej operacji, znaczenie odstępu czasowego pomiędzy nimi, programowanie „drugiego” procesora mowy, zadania rehabilitacji słuchu, a zwłaszcza treningu słuchowego skierowanego na integrację doznań uzyskiwanych z dwóch urządzeń, lokalizację źródła sygnału, odbiór dźwięków z otoczenia i mowy w trudnych warunkach akustycznych (np. na tle hałasu, w kontaktach z więcej niż jednym rozmówcą). Informacje przekazane przez mgr inż. Anitę Obrycką okazały się ogromnie przydatne terapeutom i studentom – uczestnikom konferencji – którzy pracują bądź pracować będą z pacjentami korzystającymi z dwóch systemów implantu ślimakowego. Warto zaznaczyć, że liczba pacjentów leczonych z wykorzystaniem obuszej stymulacji implantem stale rośnie. Operacje w Światowym Centrum Słuchu wykonywane są u pacjentów w różnym wieku, w większości jednak u dzieci, które poza systematycznymi wizytami w ośrodku implantującym, objęte zostają opieką rehabilitacyjną w różnych placówkach na terenie kraju. Jest więc bardzo ważne, by wiedza zdobywana w ramach działalności klinicznej specjalistów ze Światowego Centrum Słuchu była upowszechniana w środowisku terapeutów mowy z całej Polski.

Kolejnym mówcą był dr inż. Artur Lorens, kierownik Zakładu Implantów i Percepcji Słuchowej IFPS. Jego wystąpienie zatytułowane „Kiedy późno może być za późno?” odnosiło się również do zagadnień związanych ze stosowaniem implantów ślimakowych w leczeniu różnego stopnia ubytków słuchu, ale poruszało kwestie dotyczące zależności pomiędzy wiekiem pacjenta w chwili operacji wszczepienia implantu a uzyskiwanymi efektami słuchowego odbioru sygnałów i mowy. Autor wykładu pokazywał na różnych przykładach zmiany, jakie zachodzą w poszczególnych odcinkach drogi słuchowej oraz w ośrodku centralnym w zależności od wieku, w którym rozpoczyna się stymulacja słuchowa. Zwracał uwagę uczestników na fakt, że słyszenie i budowanie na jego bazie słuchanie są bardzo ważne, ale intensywnie rozwijają się zwłaszcza we wczesnym okresie życia, co wynika z plastyczności mózgu. Po urodzeniu, w ciągu pierwszych lat życia, dochodzi do gwałtownego dojrzewania OUN. Wówczas powstaje wiele nowych komórek i połączeń między nimi. Gdy operacja wszczepienia implantu ślimakowego zostanie przeprowadzona możliwie najwcześniej (w pierwszych 2 latach życia dziecka), dzięki podłączeniu procesora mowy i aktywacji całego systemu, do mózgu zaczyna docierać bodziec – dźwięk, a siatka połączeń synaptycznych wzrasta. Natomiast, kiedy ten bodziec nie dociera (bo dziecko nie jest stymulowane), połączenia nerwowe nie są wykorzystywane i zanikają, mózg adaptuje się do danego środowiska. Innymi słowy, im później dostanie on ten „pierwszy bodziec”, tym różna będzie struktura odpowiedzialna za jego odbiór, zapamiętanie, magazynowanie, a w konsekwencji inne umiejętności, do których można dojść w procesie rehabilitacji. Podsumowując, dr Lorens zaznaczył, że dla każdej umiejętności istnieje okres krytyczny jej rozwoju; prawidłowy rozwój mowy możliwy jest pod warunkiem zadziałania właściwych bodźców we właściwym czasie, a ponadto w procesie rozumienia mowy niezbędna jest

odpowiednio wykształcona kora mózgowa oraz resztki słuchowe, które mogą mieć znaczący wpływ na wyniki rehabilitacji pooperacyjnej.

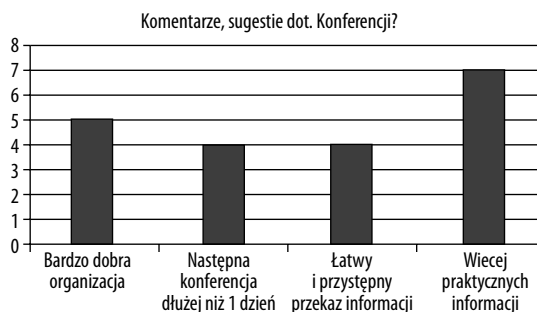
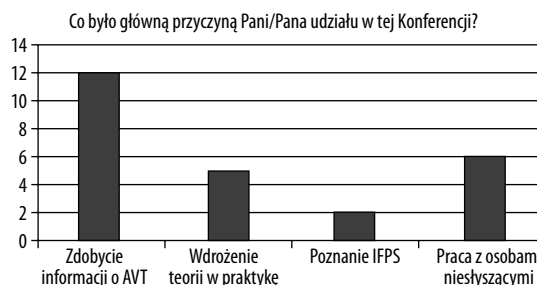
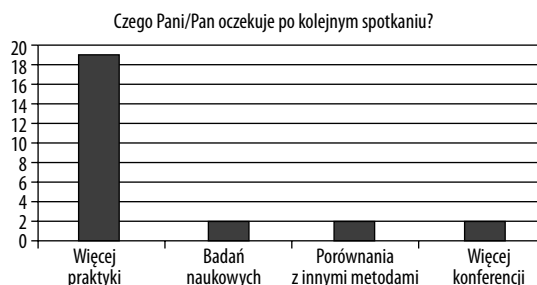
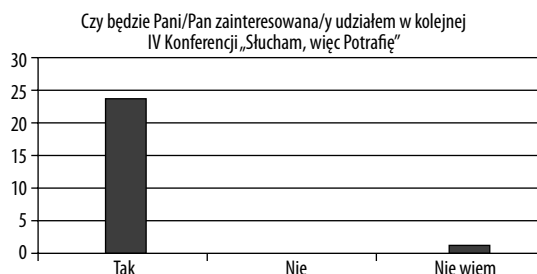
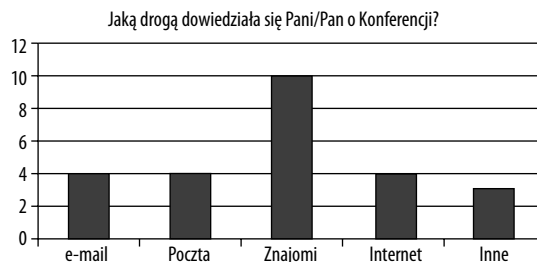
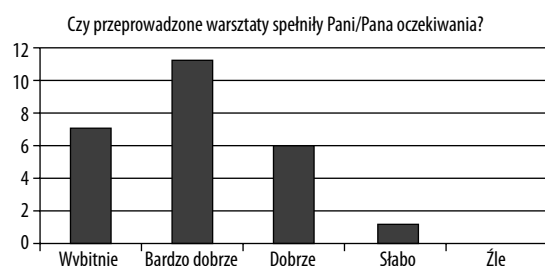
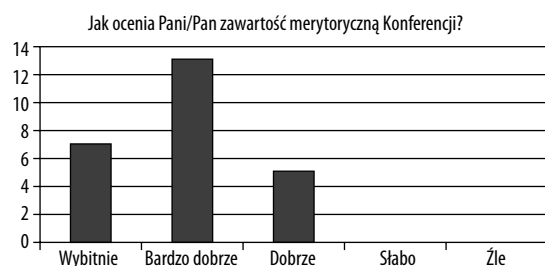
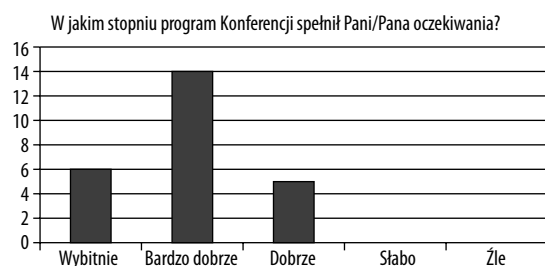
Następnie wykład zatytułowany „Wsparcie psychiczne dla rodziców dzieci głuchych i słabosłyszących a rola terapeuty mowy” zaprezentowała dr n. hum. Joanna Kobosko, psycholog z Kliniki Rehabilitacji IFPS. Zwróciła ona uwagę uczestników na czynniki, które decydują o tym, że rodzice potrzebują wsparcia. Przedstawiła wyniki badań związanych ze stanem zdrowia psychicznego słyszących rodziców dziecka głuchego (słabosłyszącego). Wskazując na specjalistów jako jedno z wielu źródeł wsparcia dla rodziców dziecka z wadą słuchu oraz nawiązując do jednej z głównych myśli III Konferencji zawartej w słowach „czas posłuchać”, przedstawiła wiele technik służących budowaniu efektywnego komunikowania się w relacji terapeuta mowy – rodzica dziecka głuchego. Przestrzegła przed „wspieraniem rodziców w zaprzeczeniu rzeczywistości, tworzeniu iluzji, stawianiu zbyt optymistycznych prognoz”, zbytnim „zaprzyjaźnianiu się” z rodzicami, przekraczaniu granic w ich wzajemnych relacjach. W podsumowaniu zawarła bardzo istotne stwierdzenie: „Wsparcie psychiczne dawane rodzicom przez terapeutów mowy nie zawsze wiąże się z doświadczaniem przez rodziców pozytywnych emocji, „zgadzaniem się” z ich poglądami czy miłą atmosferą, lecz jego celem jest dobro rodzica i jego głuchego dziecka”.

Dalsze części programu Konferencji wypełniły warsztaty. Uczestników podzielono na dwie grupy: osoby już prowadzące zajęcia z dziećmi oraz osoby rozpoczynające swoją działalność jako terapeuci mowy i studenci kierunku surdologopedia. W grupie osób o pewnym doświadczeniu zawodowym zajęcia prowadziły mgr Agnieszka Pankowska, mgr Agata Lutek oraz mgr Edyta Zielińska, w drugiej grupie – mgr Anna Barej i mgr Małgorzata Zgoda. W pierwszej części warsztatów w obu grupach przypomniano koncepcję oraz podstawowe strategie i techniki metody audytywno-werbalnej. Uczestnicy oglądali również filmy zarejestrowane podczas zajęć z najmłodszymi pacjentami. Materiały pochodziły z zasobów własnych osób prowadzących spotkanie lub zostały otrzymane od uczestników. Nagrywanie zajęć, ich wspólne oglądanie i komentowanie to stały element szkolenia i praktyki w pracy zgodnej z założeniami metody audytywno-werbalnej. Ma ono na celu wskazywanie tych zachowań, które wpisują się w działania zgodne z regułami metody oraz eliminowanie postępowania, które nie służy nabywaniu mowy i języka wyłącznie na drodze słuchowej. Ten element naszych konferencji budzi zawsze wielkie emocje, ale, jak zgodnie stwierdzają uczestnicy, ma ogromny wpływ na modelowanie właściwych postaw i zachowań.

Druga część warsztatów zawierała informacje odnoszące się do roli rozmowy prowadzonej przez terapeutę z rodzicami podczas lub na zakończenie każdego zajęcia. Określono jej cele i charakter. Informacje teoretyczne również zostały wsparte materiałami filmowymi. Następnie uczestnicy losowali karteczki, na których zamieszczono stwierdzenia odnoszące się do założeń terapii metodą audytywno-werbalną, np. „Jedna albo dwie godziny terapii tygodniowo to po prostu nie wystarczy”, „Twoje dziecko potrzebuje komunikować się z tobą, nie ze mną” czy „A-VT prezentuje

podejście rozwojowe, nie rehabilitacyjne” z prośbą o interpretację zawartych tam informacji. Celem prowadzących było zwrócenie uwagi na fakt, że metoda audytywno-werbalna to pewna filozofia, a nie tylko pojedyncze zajęcia z dzieckiem. Kolejnym elementem spotkania było przedstawienie jednego z narzędzi, jakie stosowane są podczas zajęć z dzieckiem, czyli przykładów najczęściej wykorzystywanych onomatopei. Prowadzący zwracali uwagę na ich właściwy dobór pod względem dźwiękowym, pod względem łatwości, z jaką dziecko może podjąć się ich naśladowania, odtwarzania stosownie do wieku rozwojowego, wieku słuchowego (czyli okresu korzystania z urządzeń wspomagających słyszenie) oraz „stażu” w pracy metodą audytywno-werbalną.

W III Konferencji Naukowo-Szkoleniowej „Słucham, więc potrafię” (Listening is „I can”) wzięło udział 40 osób. Na zakończenie spotkania uczestników poproszono o wypełnienie anonimowej ankiety zawierającej 8 pytań. Odnosiły się one do bieżącej konferencji oraz miały wskazać, jakie jest zainteresowanie kolejnymi spotkaniami na temat metody audytywno-werbalnej. Arkusze z odpowiedziami przekazało nam 25 osób (63% uczestników). Ze względu na to, że ankieta miała charakter pytań zamkniętych, wyniki zapisów dokonanych przez uczestników ilustrują poniższe wykresy.

Na podstawie otrzymanych informacji można wnioskować, że uczestnicy bardzo dobrze ocenili zarówno formułę konferencji, jak i jej zawartość merytoryczną (dotyczy to w równym stopniu części wykładowej i praktycznej), 96%

osób biorących udział w Ankiecie wyraziło również chęć udziału w kolejnych takich spotkaniach, wysoko oceniając zarówno przekazane informacje, jak i organizację. Istotną wydaje się także opinia, że uczestnicy oczekują więcej elementów praktycznych, a tym samym potwierdzają zainteresowanie włączaniem metody audytywno-werbalnej do swej pracy z najmłodszymi dziećmi.

W imieniu organizatorów III Konferencji Naukowo-Szkoleniowej „Słucham, więc potrafię” (Listening is „I can”) pragniemy podziękować wszystkim uczestnikom za ich aktywny udział i zaprosić na kolejne spotkanie, które planujemy przygotować w 2013 roku.